

דברי חכמה

לובשת שגרה

מנסה ללבש שגרה,
היא רחבה לי במתנים
ולוחצת בצואר.
אי אפשר להאשימה,
הרי היתה מקפלת זמן רב
בארון בין דברים אחרים.
ובינתיים, אני כבר
אחרת.

טלי ורסנו-אייסמן

גיליון מס. 2927 * כא אייר תשפ"ו * 8 במאי 2026
כפר הנשיא * עלון פנימי

עורכת: דורית צחור dorittb1963@gmail.com

שקרי בתי שקרי

תשמעו סיפור. בדצמבר 1942, התיישבה נזירה צעירה וכתבה מכתב לארכיבישוף. היא לא ביקשה כסף. או הצלה. או הכרה. היא ביקשה רשות לשקר. שמה של הנזירה היה דניס ברגון.

ברגון הייתה אז בת 30, אם המנזר הצעירה ביותר באזור מגוריה בדרום מערב צרפת, אחראית על חמש עשרה נזירות ועל פנימייה קתולית קטנה בשם נוטרדאם דה מאסיפ. מעבר לחומות המנזר, צרפת התרוקנה מילדיה. משפחות יהודיות נקרעו לגזרים על רציפי רכבת. קרונות בקר נסעו מזרחה. כולם ידעו לאן הם הולכים. אך איש לא אמר דבר.

ואז החלו הילדים להופיע ליד המנזר. לבדם. גוועים ברעב. לחלקם היו קשרים עם המחתרת. לרובם לא היה דבר מלבד הבגדים הבלויים שלבשו. האחות דניס קלטה כמה. נתנה להם שמות קתוליים ורשמה אותם כתלמידים. אבל עוד המשיכו להגיע. עשר. עשרים. חמישים. באותו רגע היא הבינה שאם תמשיך כך, היא תצטרך לשקר - במכוון ובאופן שיטתי - לפקידי וישי, לגסטפו, וגם לרוב הנזירות שלה.

היא תצטרך לבנות מערכת הטעיה גדולה מספיק כדי להציל עשרות ילדים חיים. היא לא ידעה אם נזירה קתולית רשאית לעשות זאת. לכן היא כתבה לאדם היחיד שסמכה עליו שיענה בכנות. הארכיבישוף ז'ול-ז'רו סאליאז' מטולוז. הארכיבישוף היה בן 72, משותק, מרותק לכיסא גלגלים, ובקושי מסוגל לדבר. שלושה חודשים קודם לכן, הוא עשה משהו שכמעט אף בישוף צרפתי אחר לא העז: הוא קרא מכתב בקול רם בכל כנסייה במחוזותיו, בו גינה ישירות את הגירושים. "היהודים הם בני אדם. גברים נשים וילדים. הם אחינו".

מתוך 100 בישופים צרפתים, פחות מעשרה העזו לדבר. סאליאז' היה הקולני שבהם. ממשלת וישי ניסתה להשתיק את מכתבו. אך הוא הגיע ל-BBC והוא שידר אותו בכל זאת. האחות דניס כתבה לו שאלה אחת. האם זה מקובל - מבחינה מוסרית, רוחנית - שנזירה תשקר, במכוון ובשיטתיות, כדי להציל ילדים יהודים? תשובתו הגיעה במהירות. "שקרי בתי, שקרי".

הילדים המשיכו להגיע. בסופו של דבר היו 83 מהם במנזר. היא לא יכלה לספר לכולם. היא סיפרה למנהל בית הספר, לכומר ולנזירה אחת שהיא סומכת עליה.

אחת עשרה הנזירות האחרות קיבלו סיפור כיסוי: הילדים היו פליטים קתולים מאלזס-לורן, שנעקרו מביתם במלחמה, עברו טראומה. הנזירות האמינו בזה. האכילו אותם. דאגו להם. מעולם לא הטילו ספק בשמותיהם. אבל ילדים יהודים לא ידעו תפילות קתוליות. לא הצטלבו ולא ידעו את המיסה. אז האחות דניס המציאה סיפור חדש. כאשר מישהו שאל, הילדים היו אומרים שהוריהם היו קומוניסטים - אתאיסטים שמעולם לא לימדו אותם דת. זה היה כיסוי מושלם. משפחות קומוניסטיות היו נפוצות בצרפת של ימי המלחמה.

מתחת למנזר, הכינה מקומות מסתור. מרתפים. חלל מתחת לרצפת הקפלה. בלילה, בזמן שכולם ישנים, היא יצאה לגינה וחפרה בורות במו ידיה. קברה את התכשיטים, המזומנים ומסמכי הזהות שהמשפחות הפקידו בידיה. לא סימנה דבר. שמרה כל מקום רק בזיכרונה. אם הרישומים הללו ימצאו, יירו בילדים.

הגסטפו הגיע. כך גם המשטרה - המיליציה האכזרית של וישי. היא קיבלה אותם ברוגע. הראתה להם את הכיתות, את הקפלה, את התלמידים הקתולים. הם מעולם לא מצאו את הילדים במרתפים. מעולם לא מצאו את התכשיטים בגינה. מעולם לא מצאו את הרישומים. היא ניהלה את המבצע במשך עשרים חודשים. כל אחד ואחד מ-83 הילדים שרד. לא 82. לא רובם. כל ה-83.

לאחר השחרור, המשפחות הגיעו והאחות דניס החזירה את הילדים. אחר כך היא פתחה קופסה קופסה והחזירה כל תכשיט, כל תמונה, כל פרנק - ללא שאיש נגע בהם. ילדים שהוריהם נרצחו נשארו זמן רב יותר. היא עזרה להם למצוא קרובי משפחה בחו"ל. חלקם נסעו לישראל. חלקם לאמריקה. חלקם נשארו בצרפת. לאחר מכן חזרה לנהל את המנזר. היא מעולם לא כתבה ספר זיכרונות. מעולם לא נתנה ראיונות. מעולם לא ביקשה הכרה. היא פשוט המשיכה את עבודתה באותה עיירה קטנה, באותו בניין, למשך שארית חייה. בשנת 1980, יד ושם הכתיר אותה כחסידת אומות העולם. היא המשיכה לנהל את המנזר. בשנותיה האחרונות, הניצולים חזרו לראותה. הם היו אז בשנות השבעים לחייהם. היא הייתה בשנות התשעים לחייה. הם הביאו את ילדיהם. את נכדיהם. שלושה דורות יושבים יחד בגינה שבה קברה את טבעות הנישואין של הוריהם. "היא הייתה כמו אמא", אמרה אנני בק, אחת הילדים שהעניקה לה מחסה. "היא הצילה את חיינו".

האחות דניס ברגון נפטרה בשנת 2006, בגיל 94, באותו מנזר עליו הגנה במשך 64 שנים. היא הצילה 83 ילדים חיים. "שקרי בתי, שקרי" אמר הארכיבישוף. חיים שלמים של משמעת ושל השלכות קשות. שמונים ושלושה ילדים ששרדו. ונזירה אחת שהעזה לשקר כדי להציל אותם.

הנזירה הצרפתייה דניס ברגון

חיית הכאב והטבע כמשל

ביום שבת הקרוב 9.5.26 בשעה 11:00 תתקיים הפתיחה של התערוכה החדשה שלי בגלריה מחניים. התערוכה נקראת "חיית הכאב - ציורים שחלמתי בזמן ההקרנות". מי שיבוא ירוויח שתי תערוכות בביקור אחד. כי בגלריה שמעבר לקיר ישנה תערוכה קבוצתית "הטבע כמשל". שמציגים בא שלושה אמנים - סאלח אלקרא, אריה שלו ודורון אדוריאן. אני מניח ששתי התערוכות די מאזנות אחת את השנייה. מוזמנים בחום.

חיית הכאב

בְּזִמְן הָאֲחֵרוֹן הַיָּא כָּל הַזִּמְן בְּסִבִּיבָה.
 כָּל יוֹם הַיָּא קָצֵת יוֹתֵר קְרוֹבָה.
 בְּיָמִים הָאֲחֵרוֹנִים אָנִי מִמָּשׁ מֵרְגִישׁ
 אֶת נְשִׁימָתָהּ הַמְּבַאֵיֶשָׁה מְחַמֶּמֶת אֶת עַרְפִּי.

היא מסתובבת סביבי
במעגלים
הולכים ומתקצרים,
אורבת לרגע
בו אָמַס בכל
ואַכְרַע על בְּרָפִי.

כל יום.
היא שם.
בלתי נלאית.
בלתי מרפה.
שפחת קאב
חרופה.

חיית הכאב

צוירים שחלמתי בזמן ההקרנות

פתיחה:
יום שבת
9.5.26
בשעה 11:00

נעילה: 20.6.26

דודו פלמה

ליווי אוצרותי: נאוה הראל שושני

שעות פתיחה: ימים ב', ד', ו' ושבת בין השעות 10:00 - 13:00, בימים א', ג', ה' - הגלריה סגורה,
ניתן לתאם מראש כניסה בזמנים אחרים: דינור: 052-6065238 ; יוסי: 052-6065026.
הגלריה נמצאת בקיבוץ סחניים, סמוך לסכך נפרדמור וצמוד למרכזית (גלריה סחניים ב - WAZE)

גלריית
המבואה
סחניים

סחניים

פינת הקריקטורה השבועית: מזל טוב גבר!

על דא ועל הא / מעט: תמר וולפין

• האחד במאי, חג הפועלים

הסיפור התחיל במאבק על תנאי עבודה של פועלים קשי יום בסוף המאה ה-19, בעידן של תיעוש נרחב ורגולציה מדינתית מצומצמת. בצפון אמריקה דאז, פועלים עבדו במשמרות של 12-16 שעות, עד שב-1884 מחאה מוצלחת של פועלי קנדה הצליחה להגביל את יום העבודה בחוק. בעקבותיהם, ב-1886 מאות אלפי פועלים אמריקאים דרשו להגביל גם עבורם את יום העבודה ל-8 שעות, ובחרו שרירותית ב-1 במאי כדד-ליין לשביתה כללית, אלמלא דרישותיהם ייענו. באותה תקופה שביתות שכאלו היו מנוגדות לחוק בארה"ב, ולאחר שהצדדים לא הגיעו להסכם, המחאה הידרדרה לפסים אלימים. ב-4 במאי בשיקגו, אז מהמרכזים התעשייתיים הגדולים בעולם, ניסיון כושל לפזר הפגנת שובתים התפתח לאירוע רב-נפגעים שלימים נודע כ"מהומות היימרקט", שהסתיימו ב-7 שוטרים ועשרות פועלים הרוגים.

כמה שנים אח"כ בפריז האינטרנציונל השני, שהוקם כארגון גג למפלגות סוציאליסטיות וארגוני עובדים מכל העולם, הכריז על 1 במאי כיום מאבק בינ"ל לזכר אירועי שיקגו ולהגבלת שעות העבודה, וקיבע את הדגל האדום כסמל להנצחת דם הנופלים. למה לא ב-4 במאי? אולי כי 1 במאי היה תאריך סמלי במדינות רבות באירופה (מכונה May Day), עם מקורות פגאניים עתיקים ועדויות לפסטיבלים עוד מימי הרפובליקה הרומית, בהם חגגו את בוא האביב והפריחה.

עד כאן האחד במאי על פי הבינה המלאכותית.

ומכאן, האחד במאי, בילדותי ובבגרותי:

אני גדלתי וחונכתי בסביבה "פועלית". במסמכים של הורי היה כתוב בהגדרת המקצוע: פועל או פועלת. אבי היה פועל בסלילת כביש ואדי ערה, יחד עם הפועלים הערביים, שהרבה פעמים היו ביניהם מריבות קשות. אמי, כשהגיעה ארצה בגיל 19, הלכה ישר ל"משק הפועלות" שם עבדה ולמדה את סודות גינת הנוי והמשתלה. כשאבי חזר ממלחמת העולם השנייה, שם שירת בחיל החפרים של הצבא הבריטי (הבריטים לא רצו להפוך אותם ללוחמים קרביים כדי שלא יביאו לארץ ישראל את תורת הלחימה, וכך הפכו אותם לפועלים, שהכשירו

מסילות ברזל, שדות תעופה וכבישים, קודם במצרים, אחר כך בלוב ולבסוף באיטליה).

בגלל חינוכם הסוציאליסטי בתנועת הנוער הציונית ברצות מוצאם, ובגלל המציאות החברתית כאן בארץ, הם היו חברי הסתדרות, אבי עבד שנים רבות בהסתדרות ובמוסדותיה, והם הצביעו למפא"י.

אני למדתי בכתה ב' בבית הספר ה"בורגני" הגימנסיה העברית, ואז העבירו אותי הורי ל"בית החינוך לילדי עובדים ע"ש חיים ארלוזורוב" שהיה שייך לזרם העובדים במשרד החינוך. למדנו בבית הספר את המנון הפועלים "האינטרנציונל" בתרגומו של חיים גורי (עולם ישן עדי היסוד נחרימה) ושירים כגון: "תן לי חבר את ידך המיובלת, אשר בזיעה ירטט העמל", וגם שירי עבדים בארה"ב spirituals.

תכנית הלימודים שלנו נשענה על תכניו הלימודים של התנועה הקיבוצית, שעובדו והופצו על ידי מחלקות החינוך של התנועות הקיבוציות, ועל ידי הסמינרים של התנועה הקיבוצית.

כשהייתי בכתה ו' החליטו במדינת ישראל על ביטול הזרמים בחינוך. (בפועל, הזרם היחיד שבוטל היה זרם העובדים). וכבר באותה שנה אסור היה לציין את האחד במאי בבתי הספר. אבל היה אצלנו בבית החינוך לילדי עובדים על שם חיים ארלוזורוב, ילד אחד בכתה ז' או ח', שמרד הנעורים שלו התבטא בכך שהוא טיפס אל גג בית הספר, ואז שלף דגל אדום מתחת חולצתו והניף אותו מעל בית הספר. אני הערצתי את אומץ ליבו.

בגלל הרקע של הורי, ובגלל עבודתו של אבי בהסתדרות, האחד במאי היה אצלנו חג. אכלנו ארוחת צהריים חגיגית על מפה לבנה, ואחר כך אבי יצא לצעוד בראש מצעד האחד במאי יחד עם ראשי מועצת הפועלים, ובראשם משה ברעם.

גם אני יצאתי למצעד, וצעדתי עם חניכי התנועה המאוחדת בחולצה כחולה ושרוך אדום. שרנו: "להבה, עלי להבה, במקבת, נכה כל היום, נכה כל היום, להבה, כמוך כמונו לבנו אדום!"

ומכאן לאחד במאי בכפר הנשיא.

כשהגעתי לקיבוץ, הייתי בטוחה שכמו בכל הקיבוצים, ישלפו באחד במאי את הדגל האדום ונצעד, או נעשה משהו.

כל כך התאכזבתי כשכל מה שראיתי בקיבוץ היה סמרטוט אדום שדוריס לברט ז"ל תלתה על דלת המתפרה שבה היא עבדה.

ומה נשאר לי היום?

לא דגל אדום, לא חולצה כחולה עם שרוך אדום. נותר בי בעיקר זעם גדול על כל פועל שנהרג בתאונת עבודה. אני מאמינה שהמעביד חייב לדאוג לבטיחות של העובד, ושהמדינה חייבת לפקח על כך. אני כועסת על הניצול של עובדי קבלן, ולמרות החסרונות, אני עדיין מאמינה גדולה בזכות העובדים להתארגן ולהיות מיוצגים.

• על צמיחה דמוגרפית ושיכון.

הקיבוץ כמרקחה, הרשתות החברתיות גועשות, אנשים מדברים במדרכות ומלחמות האינטרסים המנוגדים חוגגות.

הקיבוץ רוצה בצמיחה דמוגרפית, רוצה לקלוט חברים חדשים, ובעיקר משפחות צעירות שיש להן ילדים שימלאו את בתי הילדים המתרוקנים.

לחברים רבים, המבוגרים יותר, יש ילדים אשר, מכל מיני סיבות, הם אינם חברים, אבל הם מעוניינים להיות קשורים לקיבוץ, ואולי מאוחר יותר להתקבל לחברות. בינתיים הם רוצים לחיות כאן, והוריהם רוצים זאת מאד!!! לכאורה התנגשות, אבל אולי גם הזדמנות לקליטה.

אני חושבת שעלינו לחזור לדרך שבה היינו מנהלים את עניינינו לאורך שנים רבות: על ידי הדברות, שיתוף ציבור אמיתי ולא רק חד צדדי. צריך להתחיל מהלכים פרואקטיביים ולא רק ריאקטיביים, צריך לקיים שיחות מונחות במעגלים משותפים ולא להשאיר את השיח רק ב"פרגונים", שהרבה פעמים הם גם אינם מפרגנים.

אני רוצה להציע שמנהלת הקהילה, יחד עם הנהלת הקיבוץ, יחד עם וועדת בנים, יחד עם צוות הגידול הדמוגרפי, ייזמו יום עיון (אולי שבת אחת), שבה נקיים "שבת'ה" (כמו שפעם היינו מקיימים פה לצעירים וחילים בכל שבת). לאירוע הזה נזמין את בני המשק החיים פה או מחוץ לקיבוץ, נזמין גם את הוריהם של הבנים ונקיים דיון מסודר: נשמיע לכולם, מה הם הצרכים של הקיבוץ, נזכיר מהן ההחלטות שהקיבוץ קיבל, נספר מה עושים הגופים הנבחרים של הקיבוץ בנושאים האלה, וגם נקשיב למה שיש לבנים שלנו ולהוריהם להגיד, ומה הצרכים שלהם. ויכול להיות שמכאן יצמח תהליך חדש, ובאותה הזדמנות נחזור ללבן ביחד את מה שחשוב לכולנו.

שבת שלום

תמר וולפין

פִּינַת הַהֶנְצָחָה / דוּד אֶלְמָן

מִיָּק אֶלְמָן ז"ל - (14/6/1988 - 8/5/1920)

מִיָּק הֵינּוּ מִמְנַצ'סְטֵר, אֲנִגְלִיָּה. הֵיָּה מְדַרְיָךְ בְּתַנּוּעַת הַבּוֹנִים.
מִיָּק אָף הוּא מְמִיסְדֵי הַקִּיבוּץ, כְּלוּמֵר מֵהוֹתִיקִים.
הֵקִים אֶת מִפְעַל הַנִּירוּסְטָה בְּמִפְעַל הַבּוֹנִים בּו עֵבֶד בְּעַנְפִים שׁוֹנִים..
כְּשֶׁנִּכְנַס לְגַמְלָאוֹת הַחַל לְעֵבֹוד בְּסַנְדְּלָרִיָּה שֶׁל הַקִּיבוּץ.
גַּם מִיָּק יִזְכָּר כְּאֶבֶן דֶּרֶךְ בַּהוּיִית קֵהִילַת כֹּפֶר הַנְּשִׂיא.
וּבְנוֹסָף לְכָל אֵלֶּה, מִיָּקִי הוּא "בְּמִקְרָה" גַּם אָבֵא שְׁלִי .....

<https://khbbm1.wixsite.com/1988-02>

הַבִּיא דוּד אֶלְמָן - פְּנִיּוֹת כְּלִשְׁהֵם הַפְּנוּ אֵלַי - רַק לֹא בְּטֵלְפוֹן (בְּעִיַּת שְׁמִיעָה)

שיר

נעם חורב כתב לא מעט שירים וסיפורים על לבבות שבורים. ב-7 באוקטובר נשבר הלב למדינה שלמה, וגם 90 ימים בדיוק לתוך המלחמה, נדמה שייקח עוד זמן רב עד שיתאחה. חורב, פזמונאי, משורר וסופר מהבולטים והאהובים בישראל, מסתובב בארץ גם בימים אלה עם המופע "הסיפורים מאחורי השירים", ערב מחזק ומרגש שבו הוא מדבר על יצירותיו, יצירה ישראלית בכלל ועל תחושת הביחד שמאוד חשובה עכשיו.

עם פתיחת שלב הנבחרת ב"הכוכב הבא לאירוויזיון", שוחרר השיר החדש "ומפה נקום" שכתב חורב ביחד עם עידן רייכל שגם הלחין. השיר, אותו מבצעים חברי הנבחרת, מדבר על אותם דברים יפים, פשוטים ומשמחים שאבדו לנו בעקבות המלחמה ושנצטרך לאסוף אותם מחדש כדי לקום שוב כמדינה.

ומפה נקום

מילים: עידן רייכל ונועם חורב
לחן: עידן רייכל

ומפה נקום לדברים השמחים
חתונת צהריים, שולחן פיצוחים
ערב שבת, דלי עם פרחים
לעלות על גדותינו מרוב חיוכים

ומפה נקום לדברים היפים
עוגה על השיש וגג רעפים
לרקוד על החול בזריחה יחפים
קרן של שמש על מים שקופים

ומפה נקום לדברים שאין להם שם
הדממה בין דפיקות הלב הפועם
לצד הכאב שלא יעלם
לבנות לנו בית חם ושלם

ומפה נקום לדברים הפשוטים
לאור שנדלק בחלונות הבתים
מוכרי הפירות שעומדים בצמתים
עפיון מרחף קשור בחוטים

עוד נאסוף את הדברים
שחיים למענם
שקט בכיס
אהבה בחינם
קיץ בים
צחוק ילדים
שלט על דלת
ברוכים הבאים

עוד נאסוף את הדברים
שחיים למענם
שקט בכיס
אהבה בחינם
קיץ בים
תמונה על הקיר
שיר שאהבנו
לרוץ להגביר

עוד נמצא בנו כוחות
עוד ניקח את המושכות
עוד נקיים בעצמנו
את כל ההבטחות

עוד נמצא בנו כוחות
עוד ניקח את המושכות
עוד נקיים בעצמנו
את כל ההבטחות

נטע אורן	8.5
נורית אורן	9.5
ביני יודאיקין	
נעם מאור	
ירדן פלמה	
לורן וויאט	10.5
נדב בר שמואל	
שחר וולפין	
תמיר שפרונג	11.5
רינת אורן	
יהל גרשמן	
דודי פוקס	12.5
יניב גלוק	
עופר ענבר	
ליבי ויינטראוב	13.5
יהב אורן	

סיפור לשבת

בגיל 70 מצאתי מחברת ישנה בארגז נעליים, ורק אז הבנתי שאשתי לא ויתרה על החלומות שלה ביום אחד - היא קיפלה אותם בשקט, שנה אחרי שנה, כדי שהחיים שלי יישארו נוחים.

קוראים לי דוד. לאשתי קראו מרים.

מרים נפטרה לפני ארבעה-עשר חודשים. הלב שלה, פתאום, בלי אזהרה, בלי פרידה. בבוקר היא עוד הכינה קפה במטבח הקטן שלנו בחיפה, שמה פרוסות חלה בטוסטר, והעירה לי שהעיתון שוב נשאר ליד הדלת. שעה אחר כך כבר ישבתי בחדר מיון, עם הסוודר שלה על הברכיים, ולא הצלחתי להבין איך אדם יכול להיעלם כשהריח שלו עדיין נשאר באוויר.

היינו נשואים ארבעים וארבע שנים. תמיד אמרתי שהיו לנו חיים טובים.

ואני באמת האמנתי בזה.

היו לנו הרגלים קטנים. ביום שישי בבוקר היינו הולכים לשוק. בשבת אחר הצהריים היינו פותרים תשבצים יחד. פעם בשבוע היינו יושבים באותה מסעדה קטנה ליד הים, ומרים תמיד הזמינה דג, למרות שבסוף הייתה טועמת גם מהצלחת שלי ואומרת ששלי יצא יותר מוצלח.

חשבתי שזה אושר. בית מסודר, ילדים שגדלו, נכדים שבאים לבקר, חגים סביב שולחן מלא, מעט ויכוחים והרבה שגרה.

חשבתי שמרים הייתה מאושרת.

בשבוע שעבר סידרתי את המחסן. חיפשתי קופסה עם תמונות ישנות, ומאחורי שקית של קישוטי חנוכה מצאתי ארגז נעליים ישן. הוא היה קשור בסרט דהוי.

פתחתי אותו. בפנים הייתה מחברת. על הכריכה, בכתב היד העדין של מרים,

היה כתוב: "דברים שאעשה יום אחד. התחלתי בשנת 1980."

כמעט סגרתי אותה. הרגשתי שאני נכנס למקום שלא הוזמנתי אליו.

אבל כשאדם שאתה אוהב כבר איננו, כל דבר שנשאר ממנו הופך לקול.

גם מחברת, גם רשימה, גם מילה שנכתבה לפני שנים, אז פתחתי.

בעמוד הראשון היה כתוב:

"מה אני רוצה להספיק לפני שאשכח שגם לי מותר לרצות."

היו שם שבעים וחמישה סעיפים. חלקם סומנו בקו. רובם לא.

"ללמוד לנגן בגיטרה." לא סומן.

"להירשם לקורס ציור." לא סומן.

"לראות את הזוהר הצפוני." לא סומן.

"ללכת לבד להופעה ולא להרגיש אשמה." לא סומן.

"להיכנס לים בזריחה." לא סומן.

ואז ראיתי משפט שגרם לי להפסיק לנשום לרגע.

"לספר לדוד שעזבתי את ההוראה באמנות כדי לעזור לו לבנות את העסק. אני

לא מצטערת שאהבתי אותו. אבל לפעמים אני שואלת את עצמי מי הייתי יכולה

להיות."

הידיים שלי רעדו.

כשמרים ואני הכרנו, היא לימדה אמנות בבית ספר קטן. היא אהבה את זה. היא הייתה חוזרת הביתה עם כתמי צבע על הידיים, עם סיפורים על ילדים שציירו שמש סגולה או בית בלי גג, והעיניים שלה היו נדלקות כשהיא דיברה על צבעים.

ואז אני פתחתי משרד קטן לייעוץ מס. ההתחלה הייתה קשה, הכסף לא הספיק, היו חשבונות, שכירות, פחדים, הבטחות לעצמנו שעוד מעט יהיה קל יותר.

מרים עזבה את ההוראה ועברה לעבוד כמזכירה בקופת חולים. עבודה בטוחה. שעות קבועות. משכורת שנכנסת בזמן. אמרנו שזה זמני. אחר כך נולדו הילדים.

אחר כך לקחנו משכנתא.

אחר כך השנים פשוט עברו.

ואני אף פעם לא שאלתי אותה אם היא מתגעגעת לצבע. היא אף פעם לא התלוננה.

אף פעם לא אמרה: "דוד, אני חסרה לעצמי."

ואני לקחתי את השתיקה שלה כאילו היא הסכמה. המשכתי לקרוא.

"לטוס לפריז - דוד אומר שזה יקר מדי ושיש דברים חשובים יותר." נכון, אמרתי את זה.

בגיל שלושים וחמש אמרתי שזה לא הזמן. בגיל ארבעים וחמש אמרתי שהעסק צריך אותי. בגיל שישים אמרתי שכבר אין לי כוח להסתובב כל היום ברגל האמת?

אחר כך כבר יכולנו להרשות לעצמנו. אבל לא נסענו.

"להצטרף למועדון קריאה - דוד לא אוהב שאני יוצאת בערבים."

לא אסרתי עליה. זה מה שאמרתי לעצמי. מעולם לא אמרתי: "אסור לך."

אבל הייתי נאנח, שואל מתי היא תחזור, עושה פרצוף קטן, נותן לה להרגיש שהרצון שלה הוא הפרעה לשקט שלי. ואז היא הפסיקה לשאול.

"לרקוד בגשם - דוד יחשוב שזה ילדותי."

היא צדקה. הייתי חושב ככה. הייתי אומר משהו כמו: "מרים, באמת, בגילנו?" והיא הייתה צוחקת, אבל אחר כך לא הייתה עושה את זה. שבעים וחמישה חלומות.

היא הגשימה שלושה-עשר - הבטוחים, השקטים, אלה שלא דרשו ממני להשתנות, אלה שלא הפריעו לשגרה שלי, אלה שלא הזכירו לי שאשתי היא לא רק אשתי, אלא אדם שלם עם עולם פנימי שלא שייך לי.

בתחתית העמוד האחרון, כחמישה חודשים לפני שנפטרה, היא כתבה:

"היו לי חיים טובים. דוד איש טוב. אני לא רוצה להאשים אותו. אבל הייתי יותר מדי נוחה. יותר מדי שקטה. יותר מדי עסוקה בלא להכביד. 'יום אחד' לא הגיע. אל תתנו לזה לקרות לכם."

ישבתי על רצפת המחסן ובכיתי יותר חזק ממה שבכיתי בלוויה שלה. בלוויה הייתי מוקף אנשים.

שם, במחסן, היו רק קופסאות, אבק, והאמת.

מרים במשך ארבעים וארבע שנים הקטינה את עצמה כדי יהיה נוח.

ואני נתתי לזה לקרות. זה מה ששבר אותי. לא שהיא ויתרה. אלא שאני התרגלתי לזה. שהוויתורים שלה נראו לי כמו אהבה. התקשרתי לבת שלנו, יעל. "ידעת שאמא רצתה לצייר?" היה שקט מעבר לקו. ואז יעל אמרה: "אבא... אמא ציירה." "מה זאת אומרת?"

"במחסן הישן מאחורי הבית. בימי ראשון בבוקר, כשאתה היית הולך לשחק שש-בש עם החברים."
הרגשתי שהגוף שלי מתקרר.
"איפה הציורים?"
יעל נשמה עמוק.
"חלק אצלי. חלק אצל נועה. הרבה היא נתנה מתנה. היא אמרה שאתה לא תרצה שהבית יתמלא בדברים."
בדברים.

ככה היא חשבה שאני אראה את הנשמה שלה. כדברים. כבלגן. כמשהו שתופס מקום.

מאז אני מנסה להגשים את הרשימה של מרים. לא כי זה מתקן. זה לא. יש דברים שאי אפשר להחזיר. אי אפשר לקחת ארבעים וארבע שנים ולהגיד: עכשיו הבנתי, אז הכול בסדר.
זה לא בסדר. אבל אני לא מוכן לתת לחלומות שלה להיקבר איתה עוד פעם. בחודש שעבר טסתי לפריז, לבד.
הלכתי ברחובות שהיא רצתה לראות. עמדתי מול חלונות ראוה קטנים. ישבתי בבית קפה ושתיתי קפה חזק מדי. נכנסתי למוזיאון ועמדתי מול ציור במשך עשרים דקות, בלי להבין הרבה, אבל עם דמעות בעיניים.
קניתי ציור קטן מאמן רחוב. רחוב צר. אישה עם מטרייה אדומה. חלון פתוח. הבאתי אותו הביתה ותליתי בסלון, במקום שבו היו צריכים להיות תלויים הציורים של מרים.

נרשמתי לשיעורי גיטרה. אני גרוע בזה. האצבעות שלי כואבות. הצלילים יוצאים עקומים. המורה שלי, בחור צעיר בשם איתי, אומר לי שיש לי "כוונה טובה", שזה כנראה משפט יפה ל"אין לך קצב". אבל אני ממשיך. כל יום שלישי בערב. כי מרים רצתה ללמוד.
ואני לומד עכשיו בשביל האישה שלא הרשתה לעצמה להתחיל.
לפני כמה ימים נסעתי לים לפני הזריחה. הגעתי לחוף בארבע וחצי בבוקר. היה קר. הים היה שחור. העיר עוד ישנה. עמדתי שם וחשבתי כמה מרים הייתה צוחקת עליי. ואז נכנסתי למים עם הבגדים. זה היה קפוא. מטופש. מדהים. צחקתי בקול. ואז בכיתי.
מרים הייתה אוהבת את זה.

היא הייתה אומרת: "אתה רואה, דוד? לא כל דבר צריך להיות הגיוני."
מצאתי גם מועדון קריאה. הם נפגשים בימי רביעי בערב בספרייה העירונית. אני הגבר היחיד שם.
בשבוע הראשון הן קראו רומן על אישה שמתחילה מחדש אחרי גיל שישים. פעם הייתי אומר שזה לא בשבילי.

עכשיו הקשבת. באמת הקשבת.
 אחת הנשים אמרה: "לפעמים האדם הכי קרוב אלייך לא רואה כמה רחוק
 הלכת מעצמך."
 הסתכלתי על הרצפה כדי שלא יראו שאני בוכה.
 אני אחזור לשם.
 יעל ונועה הביאו לי את הציורים של מרים. שלושים ואחד ציורים. הנחתי אותם
 בכל הסלון.
 היו שם חצרות אחרי גשם, שולחן שבת עם אור רך, ילדה ליד חלון, אישה עם
 צעיף כחול, ים בשעת בוקר מוקדמת.
 ואז ראיתי ציור אחד שלא הצלחתי להפסיק להביט בו - אישה עומדת באמצע
 חדר. ביד אחת היא מחזיקה מכחול וביד השנייה מגבת מטבח.
 הפנים שלה לא היו ברורות, אבל הגוף שלה נראה כאילו הוא נמשך לשני
 כיוונים. אל החיים שלה. ואל החיים של כולם.
 זאת הייתה מרים. כל כך מרים.
 האישה שרצתה לצייר, אבל תמיד קודם ניגבה את השולחן.
 אני מארגן עכשיו תערוכה בספרייה העירונית.
 קראתי לה: "ה'יום אחד' של מרים - ציורים מחיים שקטים מדי."
 הפתיחה בחודש הבא.
 הזמנתי את המשפחה, השכנים, החברות שלה, אנשים מהשכונה, אפילו את
 הנשים ממועדון הקריאה. אני רוצה שאנשים יראו את מה שאני לא ידעתי
 לראות בזמן.
 יעל שאלה אותי למה אני עושה את זה.
 אמרתי לה: "כי אמא שלך דאגה לנוחות שלי כמעט כל החיים, ואני לא שאלתי
 אפילו פעם אחת מה יעשה אותה חופשייה."
 אני בן 70. אשתי איננה.
 אני לא יכול להחזיר לה את פריז כשהיד שלה בתוך היד שלי.
 אני לא יכול לשבת מולה כשהיא מצוירת ולהגיד: "מרים, זה יפהפה."
 אני לא יכול להגיד לה: "לכי למועדון הקריאה, אני אחמם לעצמי ארוחת ערב."
 אני לא יכול לרקוד איתה בגשם.
 אני לא יכול לתקן ארבעים וארבע שנים של עיוורון.
 אבל אני יכול להגיד לכם משהו:
 האדם שאתם אוהבים אולי מקטין את עצמו בשבילכם ממש עכשיו.
 אולי הוא מוותר על חלום כדי לא להטריד.
 אולי הוא בולע מילים.

אולי הוא אומר "זה בסדר" כשהלב שלו
 אומר משהו אחר לגמרי.
 תשאלו.
 באמת תשאלו.
 "מה את רוצה?"
 "על מה ויתרת?"
 "מה עדיין נשאר ברשימת ה'יום אחד'
 שלך?"
 ואז אל תגידו שזה יקר מדי.

אל תגידו שזה לא הזמן.
 אל תעשו פרצוף.
 אל תתנו לאדם שאתם אוהבים להרגיש שהשמחה שלו היא טרחה.
 כי לפעמים "יום אחד" לא מגיע.
 לפעמים הוא נשאר במחברת ישנה, בארגז נעליים, אחרי שהקול שהיה צריך
 לקרוא אותו כבר איננו.
 הסעיף האחרון ברשימה של מרים היה:
 "תגידו לדוד שאהבתי אותו בדיוק כמו שהוא. רק חבל שלא אהבתי את עצמי
 באותה עוצמה."
 אני לומד גיטרה בשביל אישה שלעולם לא תשמע אותי מנגן.
 אני תולה את הציורים שלה כדי שאחרים יראו את האור שאני פספסתי.
 אני מנסה, מאוחר מדי, לתת מקום לאישה שתמיד הייתה הרבה יותר גדולה
 מהחיים שנתתי לה.
 אל תהיו כמוני.
 תקשיבו להם כל עוד הם כאן

